

Puławy, 12.05.2020 r.

Znak sprawy: NAI.070.16.2020.DA

Pan
Ryszard Kamiński
V-ce Minister
Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Dotyczy zwolnienia ze zobowiązań w zakresie międzyplonów

W odpowiedzi na pismo PO.wp.051.2.2020 z dnia 06.05.2020 r. dotyczące wprowadzenia zmian w przepisach umożliwiających zwolnienie ze zobowiązań w zakresie międzyplonów uznawanych za obszary proekologiczne w przypadku wystąpienia suszy rolniczej – Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach opracował stosowną opinię na ten temat.

Opinia

dotycząca zmiany przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi określających warunki uznawania międzyplonów za obszar EFA w przypadku wystąpienia suszy na danym terenie.

Podstawowe funkcje ochronne i korzyści wynikające z uprawy międzyplonów, deklarowanych jako zobowiązanie w ramach EFA zyskują na znaczeniu oraz wzrasta ich skuteczność, proporcjonalnie do wytworzenia przez rośliny odpowiednio dużej biomasy. Efekt ten wiązać należy m.in. z: większą kumulacją składników pokarmowych, poprawą bilansu materii organicznej, działaniem fitomelioracyjnym, lepszym zacienieniem i pokryciem powierzchni gleby.

W warunkach coraz częściej występujących anomalii pogodowych związanych m.in. z niedoborem opadów, występowaniem suszy rolniczej, bądź okresami z wyższą temperaturą do późnej jesieni, należy liczyć się ze zwiększonym ryzykiem uprawy międzyplonów, problem ten głównie dotyczy uprawy międzyplonu ścierniskowego. Dodatkowym problemem w uprawie międzyplonów ścierniskowych i ozimych jest skrócenie okresu ich wegetacji ze względu na późne zbiory przedplonu.

Do obszarów, które mogą być uznane za proekologiczne (EFA) po spełnieniu kryteriów dotyczących składu gatunkowego zaliczane są:

- a) - międzyplon z wsiewką poplonową,
- b) – międzyplon ścierniskowy,
- c) - międzyplon ozimy.

Ad. a

Międzyplon jako wsiewka poplonowa wysiewany jest wiosną w zboża ozime lub jare.

Międzyplon w zboża ozime może być wysiewany wczesną wiosną lub później w okresie kłoszenia zbóż ozimych.

Międzyplon w zboża jare może być wysiewany w jednym terminie co zboża lub później w okresie ich krzewienia.

W uprawach tych bardzo ważne są dwa okresy: okres siewu i okres zbioru rośliny ochronnej (zboża). W przypadku braku wilgoci w pierwszym okresie (siewu) mogą wystąpić słabe wschody i w konsekwencji może być mała obsada roślin, co powoduje, że utrzymywanie takiej uprawy jest nie zasadne. W drugim okresie, po zbiorze rośliny ochronnej w przypadku małej wilgotności gleby i przy dużym usłonecznieniu, odsłonięcie delikatnych roślin może doprowadzić do ich wyschnięcia. W takich przypadkach również nie ma podstaw do utrzymywanie takiej plantacji, bo nie będzie spełniać swojego zadania.

Wykorzystanie danych Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej (SMSR) jest zasadne w przypadku rozwoju roślin międzyplonowych (podobnych do rozwoju zbóż) w okresie od 21 marca do 10 sierpnia, albowiem w tym okresie monitorowane są przez SMSR zboża ozime i jare.

Natomiast dla roślin bobowatych prowadzony jest monitoring suszy od 21 kwietnia do 30 września. Dla tych roślin (podobnych do rozwoju roślin bobowatych) rosnących w w/w okresie można wykorzystać informacje o wartościach krytycznych SMSR dla wsiewek międzyplonu.

Ad. b

Międzyplon ścierniskowy wysiewany jest po zbiorze plonu głównego (zbóż, rzepaku), najczęściej wykonywany jest w pierwszej połowie sierpnia. Jeżeli w okresie siewów jest susza nie ma uzasadnienia, aby taka uprawa była zakładana, albowiem nasiona nie wejdą i nie jest zasadne, aby ponosić na te uprawy zbędne nakłady typu: koszty nawozów, nasion itp.. W tym przypadku przy braku opadów atmosferycznych nie jest wskazany wysiew nasion. Należy zaznaczyć, że określenie braku opadów jest bardzo trudne do sprecyzowania z uwagi, że brak jest dostatecznej wiedzy odnośnie dokładnego określenie długości okresu bezopadowego, powodującego brak wschodów.

Natomiast jeżeli po wschodach wystąpi susza, rośliny mogą wypadać i okrycie gleby może być słabe, a uprawy międzyplonowe, które będą utrzymywane na polach, dodatkowo będą przyczyniały się do przesuszania gleby.

Informujemy również, że IUNG-PIB nie dysponuje wielkościami krytycznymi powodującymi suszę międzyplonów, w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu upraw i zwierząt gospodarskich (z 07 lipca 2005 r.) w okresie od 1 lipca do 15 października. Trudność w wykorzystaniu monitoringu suszy do oceny ryzyka i powodzenia uprawy międzyplonu ścierniskowego i ozimego wynika z braku informacji o warunkach wilgotnościowych w okresie ich wegetacji (okres wegetacji wykracza poza prowadzony obecnie monitoring suszy – tj. do końca września), w zależności od doboru gatunków poplonu ścierniskowe wymagają od 50 do 100 dni wegetacji. Okres ich wegetacji charakteryzuje się dużą zmiennością warunków meteorologicznych (częstym występowaniu opadów o zasięgu lokalnym), wykorzystaniu w zasiewach poplonów mieszanek o różnych składzie gatunkowym, a tym samym o różnych wymaganiach wilgotnościowych, co powoduje że jest problem z określeniem wartości granicznych klimatycznego bilansu wodnego.

Natomiast przybliżone wartości krytyczne SMSR informujące o niedoborach wody można wykorzystać dla upraw bobowatych oraz dla roślin o podobnych potrzebach wodnych do kukurydzy, albowiem uprawy te obejmuje monitoring suszy w okresie od 1 lipca do 30 września. Poza tym wystąpienie suszy wykazanej przez SMSR w przypadku kukurydzy, świadczy też o niedoborach wody na tym terenie.

Ad. c

Międzyplon ozimy jest najpewniejszą uprawą spośród wszystkich międzyplonów. Wysiewany jest na początku września w przypadku wystąpienia nawet niewielkich opadów nasiona mogą skiełkować. Natomiast w październiku i miesiącach następnym

susza, która może niszczyć zasiewy występuje raczej rzadko. Występujące jesienią niedobory wody nie są duże, więc nie powoduje to problemów z obsadą roślin jak i ze zwartością łąnu.

Należy jednocześnie podkreślić, że istniejący system monitoringu suszy może być narzędziem wsparcia decyzji w zakresie uprawy międzyplonów szczególnie wsiewek poplonowych (wegetacja których w większym zakresie pokrywa się z monitoringiem)

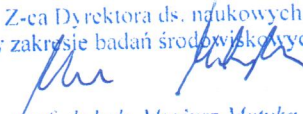
Informujemy, że IUNG-PIB w Puławach przychyliła się do wniosku Prezesa Krajowej Rady Izb Rolniczych Wiktora Szmulewicza i pozytywnie opiniuje zwolnienie z deklarowanych zobowiązań wsiania i utrzymania międzyplonów w warunkach suszy. Uważamy, że udany plon powstaje w tylko wtedy, gdy warunki opadowe są bardzo dobre. Nawet stosunkowo niewielkie niedobory opadów w czasie siewów poplonów są na ogół przyczyną dużego opóźnienia wschodów i tym samym jego rola ograniczona jest tylko do względów formalnych i w tym wypadku międzyplony nie pełnią wówczas oczekiwanej roli proekologicznej.

Konkluzja:

1. Na podstawie powyżej przedstawionych danych IUNG-PIB stwierdza, że w przypadku braku opadów atmosferycznych, System Monitoringu Suszy Rolniczej nie jest w stanie określić precyzyjnie możliwości wschodów przez rośliny, zwłaszcza w okresie od 1 lipca do 20 sierpnia.

2. Dane dotyczące Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej można wykorzystać do przybliżonej oceny suszy dla międzyplonów, korzystając z krytycznych wartości klimatycznego bilansu wodnego publikowanych dla: zbóż, roślin strączkowych oraz kukurydzy. Publikowane informacje przez SMSR o warunkach niedoboru wody mogą być pomocne dla kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) przy ocenie tych warunków jako przypadek wystąpienia siły wyższej, skutkujące zwolnieniem rolników z zadeklarowanego obowiązku wysiewu międzyplonów lub okrywy zielonej.

Z poważaniem

Z-ca Dyrektora ds. naukowych
w zakresie badań środowiskowych

prof. dr hab. Mariusz Matyka

Dr hab. Andrzej Doroszewski, prof. IUNG-PIB
Prof. dr hab. Jerzy Księżak
Dr hab. Krzysztof Jończyk
Dr hab. Jerzy Grabiński, prof. IUNG-PIB